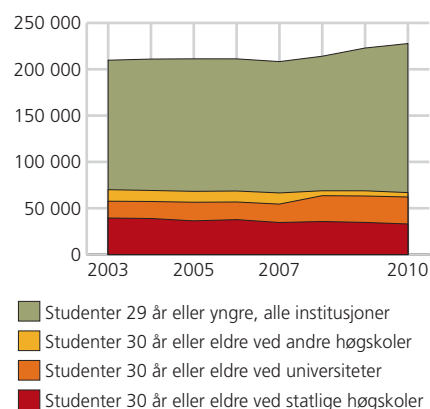

Flest voksne studenter ved de statlige høgskolene

Høsten 2010 var drøyt 67 000 personer over 29 år registrert i høyere utdanning. Dette utgjorde 29 prosent av den samlede studentmassen. Statlige høgskoler er den viktigste arenaen for voksne som tar høyere utdanning. De voksne som tar utdanningen sin her, går oftere ut i relevant arbeid etter fullført utdanning sammenlignet med unge studenter. Voksne studenter tar også noe mindre tradisjonelle utdanningsvalg.

Sigrid Holm og
Mari Lande With

Figur 1. Antall studenter i høyere utdanning, etter aldersgruppe¹ og institusjonstyp. 1. oktober 2003-1. oktober 2010

¹ 2008 var det 118 studenter med uoppgett alder. Disse er ikke tatt med her.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (2011a).

Ifølge framskrivninger av arbeidskraftbehov vil Norge i årene som kommer oppleve et økende behov for personer med yrkesfaglige utdanninger og profesjonsutdanninger på høgskolenivå (Bjørnstad mfl. 2010). Blant yrker med store rekrutteringsbehov nevnes sykepleie, økonomi og administrasjon, ingeniørfag og læreryrket. I stortingsmeldingen om utdanningslinja er det beskrevet hvordan denne utfordringen kan imøtegås gjennom satsing på utdanning. I tillegg til å øke unges gjennomføringsgrad i utdanningsløpet legger meldingen vekt på utdanning av voksne (St.meld. nr. 44:2008-2009, Kap. 3).

Per 1. oktober 2010 var det knapt 67 000 personer som tok høyere utdanning i voksen alder (30 år eller eldre, se tekstboks), noe som utgjorde 29 prosent av den samlede studentmassen. Antallet voksne studenter har holdt seg relativt stabilt de siste årene (se figur 1).

50 prosent av alle voksne studenter studerte høsten 2010 ved en statlig høgskole. Statlige høgskoler er dermed den største arenaen for studenter som er 30 år eller eldre som tar høyere utdanning. Voksne studenter utgjør også en betydelig andel av studentmassen ved disse høgskolene, hele 37 prosent. Ser vi bakover i tid, har denne andelen ligget stabilt mellom 39 og 40 prosent voksne i perioden fra 2003 til 2009. Ved de statlige høgskolene finner

Unge og voksne studenter

Vi ser her på personer som tar høyere utdanning i voksen alder. Vi har valgt å se på studenter som er 30 år eller eldre. Personer under 30 år omtales som «unge» studenter, og personer på 30 år eller mer omtales som «voksne». Siden vi ser på lavere grads studier, vil personer som er 30 år eller eldre med rimelig stor sikkerhet befinne seg utenfor et normert studieløp der høyere utdanning følger direkte etter videregående opplæring.

Merk at studentene er 30 år eller eldre på det gitte måletidspunktet, hvilket vil si at mange av studentene var under 30 år ved studiestart. Alder ved studiestart vil variere med studiets lengde og studieprogresjonen til den enkelte student.

Datagrunnlag

Tallmaterialet til denne artikkelen er hentet fra Statistisk sentralbyrås (SSB) utdanningsstatistikk.

Statlige høgskoler omfattet i studieåret 2006/2007 høgskolene i Agder, Akershus, Bergen, Bodø, Buskerud, Finnmark, Gjøvik, Harstad, Hedmark, Lillehammer, Molde, Narvik, Nesna, Nord-Trøndelag, Oslo, Sogn- og Fjordane, Sør-Trøndelag, Telemark, Tromsø, Vestfold, Volda, Østfold, Ålesund, Stord/Haugesund og Samisk høgskole.

Høgskolen i Agder ble universitet 1. september 2007, og er inkludert i statistikken for statlige høgskoler til og med 2007. Høgskolen i Tromsø ble universitet 1. januar 2009, og er inkludert i statistikken for statlige høgskoler til og med 2008. Høgskolen i Molde ble vitenskapelig høgskole 1. januar 2010, og er inkludert i statistikken for statlige høgskoler til og med 2009.

Sigrid Holm (t.v.) er sosiolog og rådgiver i Avdeling for analyse i Vox, nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk. (sigrid.holm@vox.no)

Mari Lande With er sosiolog og stipendiat ved Senter for profesjonsstudier, Høgskolen i Oslo og Akershus. (mari-lande.with@hioa.no)

vi dessuten mange av de profesjonsutdanningene som vil bli mer etterspurt i fremtiden, slik som sykepleierutdanning, lærerutdanninger og økonomiske/administrative fag. Dette betyr at voksne studenter kan være en særlig viktig kilde til å dekke opp fremtidige arbeidskraftbehov.

Vi skal her se nærmere på hva som kjennetegner voksne som tar utdanning ved statlige høyskoler, og hvordan det går med dem etter fullførte studier. For ikke å komplisere analysene for mye vil vi i hovedsak konsentrere oss om studenter som tar lavere grads utdanning (se tekstboks om begreper). For å kunne følge samme studentmasse over tid vil vi i det følgende se på studenter studieåret 2006/2007.

Voksne studenter i høyskoleutdanning

Studiepoengproduksjon (se tekstboks om begreper) er en viktig indikator på studentenes evne til gjennomføring av studiet. En fulltidsstudent avlegger på normert tid 60 studiepoeng i året. Studiepoengproduksjonen blant studenter ved statlige høyskoler i studieåret 2006/2007 synker med økende alder (se figur 2). Dette vil si at unge studenter går raskere gjennom studiene sine enn det voksne gjør.

En viktig faktor for hvor mange studiepoeng man klarer å produsere, er hvor mye man jobber ved siden av studiene. En grunn til å velge etterutdanning, videreutdanning, fjernundervisning og deltidsstudier i stedet for heltidsutdanning kan være at man ønsker å kombinere utdanningen med yrkesaktivitet. Den nederste linjen i figur 2 viser studiepoengproduksjonen til alle studentene, uansett hva slags kurs de tar. Den øverste linjen viser studiepoengproduksjonen til de av studentene som ikke tar etterutdanning, videreutdanning, fjernundervisning og deltidsstudier.

Sammenligner vi de to linjene i figur 2, ser vi at når studenter i slike studier holdes utenfor analysene, er studiepoengproduksjonen høyere for alle aldersgrupper. Særlig er forskjellen mellom ordinære heltidsstudenter og andre tydelig blant de voksne studentene, som utgjør en betydelig andel av studentene i etter-, videreutdanning, fjernundervisning og deltidsstudier.

Samtidig ser vi at studiepoengproduksjonen synker med alder også blant de ordinære heltidsstudentene. Kanskje skyldes dette at det også blant heltidsstudentene er mange av de voksne som tar utdanningen ved siden av arbeid, og derfor i praksis studerer deltid uten å være registrert som deltidsstudenter.

Fullførte studieprogram

I studieåret 2006/2007 var det 3 908 personer på 30 år eller mer som fullførte en lavere grad av minst to års varighet ved statlige høyskoler. Dette utgjør 28 prosent av alle som fullførte en slik høyskolegrad dette året (se figur 3).

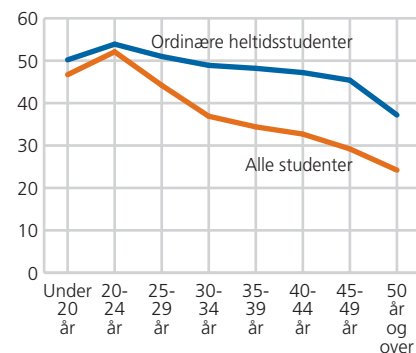
Begreper

Lavere grads utdanning er definert som kort høyere utdanning av 2-4 års varighet, og inkluderer her ikke videreutdanning eller kortere kurs. Etter kvalitetsreformen er de fleste lavere grads utdanninger treårige bachelorgrader, men kategorien inkluderer også toårige høyskolekandidatstudier og enkelte fireårige utdanninger, slik som allmennlærerutdanning.

Studiepoengproduksjon refererer til hvor mange studiepoeng en person tar i løpet av et studieår. Normert antall studiepoeng per år er 60.

Et bachelorløp er treårig og består av 180 studiepoeng.

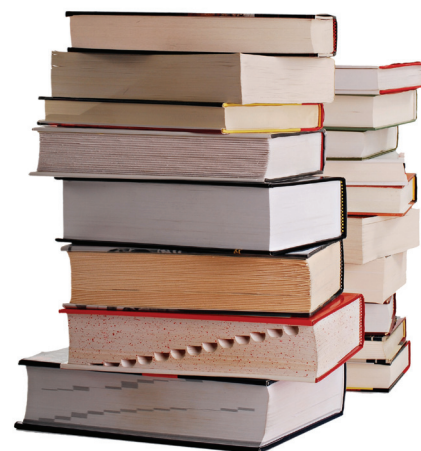
Figur 2. Gjennomsnittlig studiepoengproduksjon per student¹ og per ordinær² heltidsstudent ved statlige høyskoler, etter alder. Studieåret 2006/2007

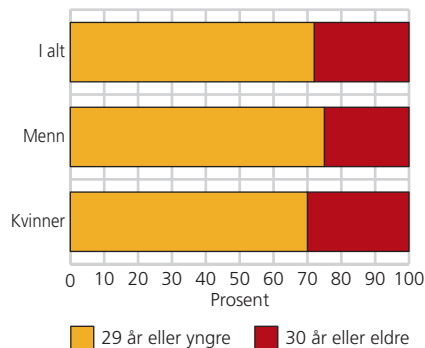
¹Inkluderer også studenter i lavere grads utdanning av mindre enn to års varighet.

²Registrerte studenter per 1. oktober som ikke går på etter- eller videreutdanning. Studenter på fjernundervisning og deltidsstudenter er ikke tatt med her. Andre utdanninger av mindre enn to års varighet er inkludert.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (2011b).

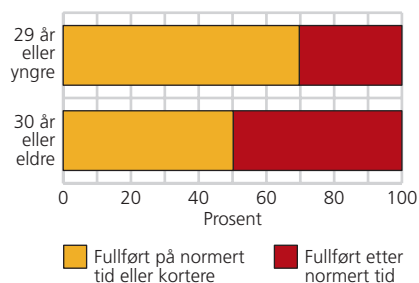

Figur 3. Andel studenter med fullførte lavere grads studier av 2-4 års varighet ved statlige høyskoler studieåret 2006/2007, etter alder og kjønn. N=13 863

Kilde: Statistisk sentralbyrå (2010).

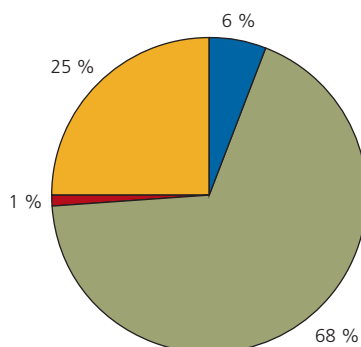
Figur 4. Andel studenter som har fullført lavere grads utdanninger på normert tid. Statlige høyskoler studieåret 2006/2007, etter alder. Prosent. N=13 646

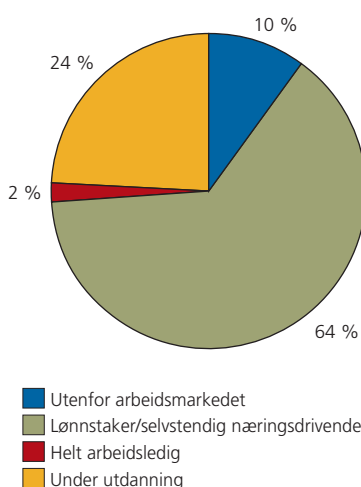
Kilde: Statistisk sentralbyrå (2010).

Figur 5. Hovedbeskjeftigelse¹ i 2003 for studenter som fullførte en lavere grads utdanning av 2-4 års varighet ved statlige høyskoler studieåret 2006/2007. Prosent

29 år eller yngre i 2006/2007. N = 9 808

30 år eller eldre i 2006/2007. N = 3 831

¹ Refererer til hovedbeskjeftigelse i referanseuken, 1. uka i november 2003.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (2010).

At andelen voksne studenter som fullfører en lavere grad er såpass mye lavere enn andel voksne i studentmassen ved statlige høyskoler (37 prosent), skyldes hovedsakelig at voksne studenter er overrepresentert i kortere videreutdanninger og etterutdanninger som ikke er høyskolegrader.

Andelen voksne er noe høyere blant kvinner enn blant menn; 30 prosent av kvinnene som fullførte en lavere grad ved statlige høyskoler i 2006/2007, er 30 år eller eldre, mot 25 prosent av mennene. Kvinner utgjør et klart flertall av studentmassen ved statlige høyskoler. 69 prosent av de som fullførte en lavere grad av 2-4 års varighet i 2006/2007, var kvinner. Kvinneandelen blant studentene øker med alder, med en topp i aldersgruppen 40-49 år; 77 prosent av studentene i denne aldersgruppen er kvinner, mens andelen ligger på 70 prosent for studenter over 49 år.

Figur 4 viser andel som har fullført studiet på normert tid eller kortere, sammenlignet med andel som bruker mer enn normert tid, for henholdsvis unge og voksne studenter. Det skiller ikke mellom deltids- og heltidsstudenter, slik at deltidsstudenter regnes inn i gruppen som bruker mer enn normert tid på utdanningen. Mens 70 prosent av de unge studentene fullfører høyskoleutdanningen på normert tid eller kortere, har halvparten av de voksne studentene brukt over normert tid på utdanningen.

Flere voksne utenfor arbeidsmarkedet før utdanning

9 prosent av de voksne studentene som fullførte en lavere grad ved statlig høyskole i 2006/2007 hadde en lavere grad fra universitet eller høyskole før de tok fatt på høyskoleutdanningen. 1 prosent av de voksne hadde tatt en utdanning på masternivå, mens de resterende, 90 prosent, ikke hadde fullført høyere grad tidligere. Om lag halvparten av dem som har fullført en grad tidligere (155 personer), har tatt en grad som høyskolekandidat innenfor samme felt. Dette ser ut til å være mest vanlig innenfor økonomiske og administrative fag.

I det følgende ser vi på hva som var hovedbeskjeftigelsen til studentene som fullførte utdanningen i 2006/2007, før de tok utdanningen. Hva de drev med på dette tidspunktet, kan si oss noe om hvorfor de valgte å ta utdanningen. Vi har valgt å se på hovedbeskjeftigelse i 2003. For dem som har fulgt et normert treårig bachelorløp, er 2003 året før de begynte å studere. Studenter på fireårige studier, på deltidsutdanninger, eller som var forsinket i studiene, hadde imidlertid på dette tidspunktet allerede begynt å studere.

En høyere andel av de voksne studentene sto helt utenfor arbeidsmarkedet i 2003 (se figur 5). Flere voksne var også arbeidsledige sammenlignet med de unge studentene. Dette tyder på at en del voksne studenter benytter utdanning som middel til å komme inn i arbeidslivet etter å ha vært utenfor. I befolkningen i alderen 20-54 år var det i 2003 76 prosent som hadde yrkesaktivitet som sin hovedbeskjeftigelse (SSB 2011c), 8 prosentpoeng høyere enn nivået blant de unge studentene og 12 prosentpoeng høyere enn blant de voksne. 25 prosent av de unge og 24 prosent av de voksne studentene hadde utdanning som sin hovedaktivitet i 2003.

De eldre velger mindre tradisjonelt

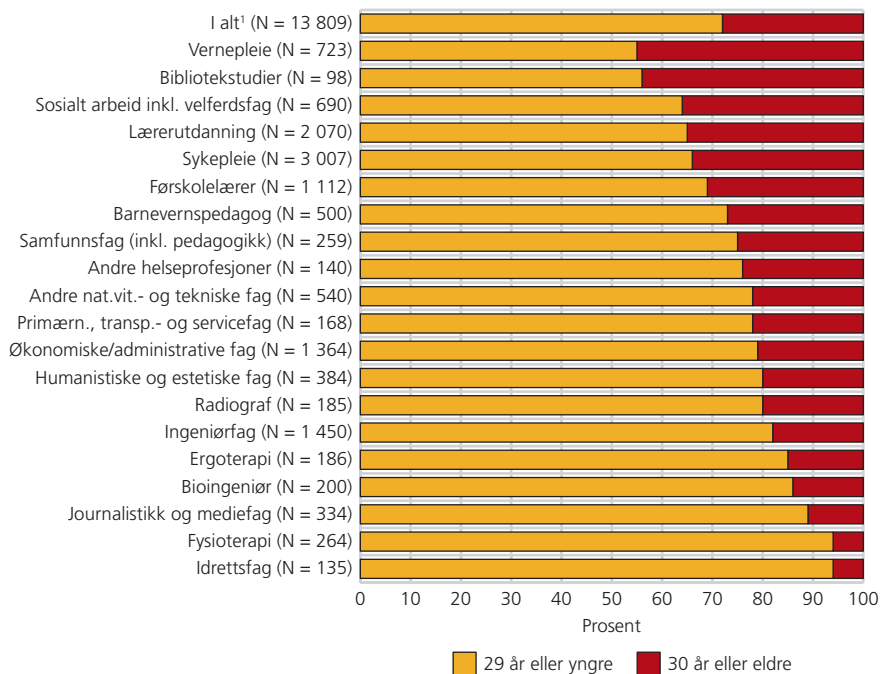
Unge og voksne studenter velger ikke samme utdanning. Utdanningene med høyest andel voksne studenter er vernepleie og bibliotekstudier (se figur 6). Ved disse utdanningene er over 40 prosent av studentene 30 år eller eldre når

de fullfører utdanningen. Like etter følger sosialt arbeid, lærerutdanning og sykepleie, der i overkant av en tredjedel er 30 år eller eldre når de fullfører utdanningen. Journalistikk, fysioterapi og idrettsfag har lavest andel voksne studenter, med henholdsvis 11 og 6 prosent.

Med unntak av bibliotekarutdanning ser det ut til at voksne studenter velger profesjonsutdanninger rettet mot typiske velferdsyrker. Det ser ut til å være de mest praktisk orienterte utdanningsretningene, samt utdanninger der man ikke trenger mastergrad for å få jobb, som tiltrekker seg flest voksne studenter.

Omsorgsfag ser også ut til å være et vanligere valg for voksne studenter. En grunn til at slike kvinnedominerte fag er et vanlig valg for voksne studenter, er at kvinneandelen blant de voksne studentene er høy. Men dette motvirkes i noen grad av at de

Figur 6. Andel studenter med fullført lavere grads studier ved statlige høyskoler, etter alder og utdanningsretning. Studieåret 2006/2007. Prosent

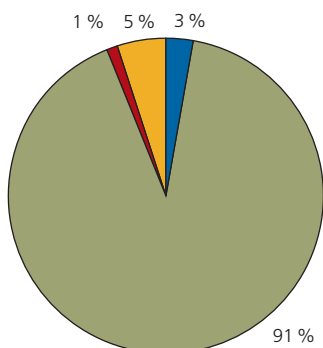

¹54 personer står med uoppgitt fagfelt. Disse er ikke tatt med her.
Kilde: Statistisk sentralbyrå (2010).

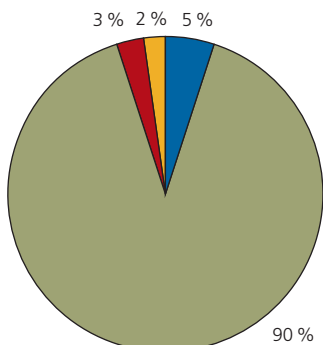

Figur 7. Hovedbeskjeftigelse¹ i 2007 for studenter som fullførte en lavere grads utdanning av 2-4 års varighet ved statlige høyskoler studieåret 2006/2007. Prosent

29 år eller yngre i 2006/2007. N = 9 733

30 år eller eldre i 2006/2007. N = 3 831

- Utenfor arbeidsmarkedet
- Lønnstaker/selvstendig næringsdrivende
- Helt arbeidsledig
- Under utdanning

¹ Refererer til hovedbeskjeftigelse i referanseuken, 3. uka i november 2007.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (2010).

voksne studentene velger noe mer utradisjonelt enn de unge. Andelen menn er høyere blant voksne enn blant unge studenter innenfor en rekke kvinnedominerte helse- og sosialfag (se tabell 1).

Størst økning i andel menn finner vi innenfor barnevernspedagog-, radiograf-, sykepleieutdanninger. Samtidig ser vi at mannsandelen synker med alder innenfor utdanninger som i utgangspunktet er mannsdominerte: ingeniørfag, idrettsfag og primærnærings-, samferdsels-, sikkerhets- og servicefag. Sett under ett ser det ut til at voksne studenter ikke velger mer tradisjonelt enn dem som er yngre – snarere tvert imot.

I arbeid etter avsluttet grad

Det store flertallet av dem som fullførte en lavere grads utdanning studieåret 2006/2007, hadde yrkesaktivitet som hovedbeskjeftigelse høsten 2007, og forskjellen mellom voksne og unge studenter er liten (se figur 7). Mens 64 prosent av de voksne studentene var lønsmottakere eller selvstendig næringsdrivende i 2003, hadde andelen yrkesaktive i denne gruppen steget til 90 prosent i 2007. Til sammenligning var det 83 prosent yrkesaktive i befolkning-

Tabell 1. Andel menn innenfor ulike utdanningsretninger, etter aldersgruppe. Studieåret 2006/2007. Prosent. N=13 863

	Andel menn, 29 år eller yngre	Andel menn, 30 år eller eldre	Prosentvis endring i andelen menn
I alt	33	28	-14

Studier der andelen menn er høyere blant voksne studenter enn blant unge

Barnevernspedagog	13	27	109
Radiograf	27	54	100
Sykepleie	9	15	64
Sosialt arbeid inkl. velferdsgag	13	21	55
Samfunnsfag (inkl. pedagogikk og mediefag)	25	36	46
Bibliotekstudier	16	23	42
Andre helseprofesjoner	13	18	39
Fysioterapi	23	31	34
Andre humanistiske og estetiske fag	32	42	32
Vernepleie	18	24	30
Andre naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	63	69	9
Lærerutdanning	28	28	0

Studier der andelen menn er lavere blant voksne studenter enn blant unge

Ingeniørfag	85	82	-4
Primærnæringsfag, samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	76	73	-4
Journalistikk og mediefag	47	45	-5
Førskolelærer	9	8	-15
Idrettsfag	62	50	-20
Økonomiske / administrative fag	48	33	-32
Bioingeniør	14	4	-74
Ergoterapi	16	0	-100

Kilde: Statistisk sentralbyrå, 2010.

gen i alderen 25-54 år i 2007, og 4 prosent som var under utdanning (SSB 2011c).

En noe høyere andel av de unge studentene fortsetter i utdanning etter fullført lavere grad, 5 prosent tar videre utdanning, mot 2 prosent av de voksne studentene.

De voksne studentene ser ut til å gå raskt over i relevant arbeid. Figur 8 viser andelen av de sysselsatte som arbeider innenfor utdanningsgruppens kjerneområde for noen utvalgte profesjonsgrupper høsten etter fullført utdanning. Kjerneområdet er definert som helse og sosialsektor for sykepleiere og vernepleiere, som undervisningssektor for lærere og barnehager for førskolelærere.

Andelen som arbeider innenfor profesjonens kjerneområde, varierer først og fremst mellom utdanningsgruppene. Sykepleierne har den høyeste andelen ansatt i relevant næring høsten etter endt utdanning, 96 prosent av de voksne og 95 prosent av de unge sykepleierne er ansatt i helse- og sosialsektoren på dette tidspunktet. Rett etter kommer vernepleierne, der henholdsvis 92 og 88 prosent er ansatt i helse- og sosialsektoren.

Henholdsvis 82 og 81 prosent av de voksne og unge førskolelærerne er ansatt i barnehage høsten etter fullført studium. 84 prosent av de voksne lærerne jobber i undervisningssektoren høsten 2007, mens det samme bare gjelder for 71 prosent av de unge lærerne. En gjennomgående tendens er at de voksne studentene noe oftere er ansatt innenfor profesjonens kjernevirksomheter. Det er blant de yngste lærerne at vi finner den største andelen utenfor yrkets kjerneområde.

Voksne finner raskere relevant arbeid

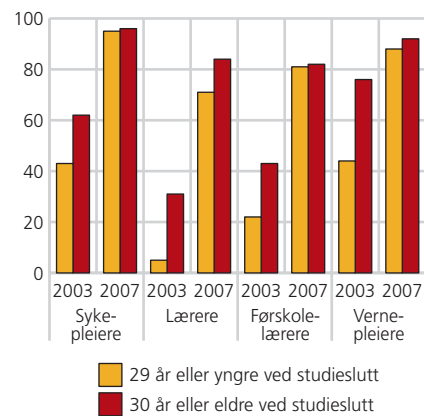
Vi ser at en klart høyere andel av de unge studentene jobber i butikk- eller restaurantvirksomheter etter endt utdanning. Dette gjelder spesielt for nyutdannede lærere og førskolelærere. Dette kan tyde på at unge med mindre relevant arbeidserfaring har noe større problemer med overgangen til arbeidslivet.

Hvilken næring man befinner seg i bare ett semester etter fullført utdanning, gir oss ikke hele bildet med tanke på om studentene får tilgang til, eller søker seg til, relevante jobber. Vi vet ikke hvorvidt de som jobber i relevant næring er ansatt i stillinger de er overkvalifiserte for. En grunn til at de som tar utdanning i voksen alder finner seg arbeid i relevant næring oftere enn de unge studentene, kan være at en klart større andel av de voksne allerede jobbet i slike næringer før de tok høgskoleutdanningen.

Analyser av studentenes yrkesaktivitet i 2003 viser at så mange som 62 prosent av de sysselsatte voksne sykepleierne og 76 prosent av vernepleierne

Figur 8. Andel av sysselsatte som arbeider innenfor profesjonens kjerneområde i 2003 og 2007, utvalgte profesjoner, personer som var henholdsvis 29 år eller yngre, eller 30 år eller eldre, ved fullført utdanning. Prosent. N=4 866 (2003) / 6 423 (2007)

Kilde: Statistisk sentralbyrå (2010).

jobber i helse- og sosialsektoren allerede på dette tidspunktet, mens de tilsvarende tallene for unge studenter er henholdsvis 43 og 44 prosent. Også blant lærerne og førskolelærerne finner vi tilsvarende forskjeller, som viser at de voksne studentene langt oftere har erfaring fra profesjonenes kjernevirksomhet også før de tar utdanningen.

Det er menneskene vi lever av

Vi har her sett nærmere på studenter som tar en høgskoleutdanning av 2-4 års varighet i voksen alder. Bildet av den voksne studenten er sammensatt. Vi har sett at voksne studenter produserer færre studiepoeng enn de unge. En del av årsaken til dette kan trolig tilskrives at de tar korte kurs ved siden av arbeidet. Voksne velger også noe mindre kjønntypisk enn det de unge studentene gjør.

Før høgskoleutdanningen er de voksne studentene i større grad enn de unge utenfor arbeid og utdanning. En del av de voksne studentene bruker altså utdanning som inngangsport til arbeidsmarkedet. Etter fullførte studier har både de voksne og de unge studentene høy grad av sysselsetting.

Analyser av studentenes arbeidstilknytning og fagfelt før utdanningen viser at de voksne studentene langt oftere arbeider i relevante arbeidsfelt før studiet. Det er rimelig å anta at mange fortsetter i disse jobbene ved siden av studiene. Voksne studenter er også noe oftere i utdanningsrelevant jobb etter fullført utdanning. For denne gruppen kan utdanningen sees som en del av en allerede påbegynt karriere innenfor et bestemt fagområde.

Det er mennesker som er den største ressursen i dette landet. Til tross for oljen utgjør humankapital 72 prosent av nasjonalformuen i Norge (SSB 2011d). Siden det er de menneskelige ressursene som står for hoveddelen av økonomisk utvikling, vekst og velstand, er og blir utdanning et nøkkelområde for fortsatt verdiskapning i Norge i årene framover. Ikke bare blant unge, men også blant godt voksne.

Referanser

Bjørnstad, Roger, Marit L. Gjelsvik, Anna Godøy, Inger Holm og Nils Martin Stølen (2010): Demand and supply of labor by education towards 2030. Linking demographic and macroeconomic models for Norway, Reports 39/2010, Statistisk sentralbyrå.

SSB (2010): Registerdata fra Statistisk sentralbyrå bestilt av Senter for profesjonsstudier ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

SSB (2011a): Tall fra Statistikkbanken, tabell 03818: Studenter, etter kjønn, skoleslag og alder, Lesedato: 23.8.2011, Statistisk sentralbyrå.

SSB (2011b): Tall fra Statistikkbanken, tabell 08240: Studiepoengproduksjon i høyere utdanning, etter studenttype, kjønn og alder, Lesedato: 29.6.2011, Statistisk sentralbyrå.

SSB (2011c): Tall fra Statistikkbanken, tabell 03779: Personer i alderen 15-74 år, etter hovedsakelig virksomhet, deltidssysselsetting og alder, Lesedato: 29.6.2011, Statistisk sentralbyrå.

SSB (2011d): Økonomisk utsyn, kapittel 4, s. 48: Nasjonalformue, arbeidskraft og produktivitet, Økonomiske analyser 1, 2011, Statistisk sentralbyrå.

St.meld. nr. 44: (2008-2009): Utdanningslinja, kapittel 3: Kompetanseutvikling og livslang læring.